

תלמידי בית הספר, בשתי שורות, חבושים בתרבושים² אדומים קטנים שנקנו במיוחד לכבוד האירוע ובפינו שיר תהילה לשולטן: "עבדול חמיד שולטנו - מלך תורקיה רב העליה".

בית הספר שכן בחדרים קטנים בחצר בית הכנסת, מצורפים לבניין המרכזי של בית הכנסת עצמו. היינו יושבים בכיתה בשורה על ספסלים ארוכים, ליד שולחן גדול.

בשנת 1910 נחנך בניין חדש בכניסה הדרומית למושבה. בית הספר החדש היה בניין יפה עם ארבעה חדרי כיתות וחדר מורים, מצוייד בריהוט נוח ובתנורי חימום.

השטח מדרום לבניין החדש סוקל מאבנים וגודר בגדר עשויה מאותן אבנים שנאספו.

בטי"ו בשבט הראשון נערכה נטיעה חגיגית בשטח זה. צעדנו כולנו בתהלוכה ובידי כל ילד השתיל שלו. מנהג נטיעות בטי"ו בשבט אך זה החל בארץ ישראל, והרגשנו היטב את חגיגות האירוע. מאותו יום נחשב ט"ו בשבט ליום ההולדת של בית הספר במטולה.

אבא היה מנהל בית הספר במטולה במשך כעשר שנים. יחד עם קלוורסקי עמל רבות בבניין בית הספר במקום. לימד, חידש, השקיע מחשבה פדגוגית ולאומית בחינוך ילדי המושבה.

במשך השנים נפקד מקומו ומקום משפחתנו בהיסטוריה של מטולה.

גם את קלוורסקי אין מזכירים כראוי. מדוע?

האם מפני שהיו ציונים רוסים, "רוסישע", שונים במוצאם ומנהגיהם מאיכרי מטולה שהיו יוצאי רומניה?

האם נותרה איבה בגלל הזדהותו המוחלטת של אבא עם תנועת הפועלים (הוא היה כידוע מראשוני "הפועל הצעיר"), והפיכת ביתנו למרכז לפועלים?

אותם הפועלים שעבדו במטולה היו צעירים אנשי העליה השנייה, שזנחו את מצוות הדת, שלחמו בעד עבודה עברית ושמירה עברית ובעד דיבור עברי, כאשר רוב האיכרים החזיקו בחצרם משפחת חרתים ערבית, שעשו כל עבודה. כמו כן התקשו האיכרים לקבל את התופעה של יהודים שאינם שומרי מצוות (אבא עצמו היה מבאי בית הכנסת, התפלל בשבתות).

לאחרונה תוקן הדבר, שם אבא ושם משפחתנו מופיע סוף-סוף במוזיאון של מטולה.³